

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова

ФАКУЛЬТЕТ МОРСЬКОГО ПРАВА

кафедра Морського та господарського права
кафедра Теорії та історії держави і права

Код РНПД _____

**ПРОГРАМА
АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ**

Освітня програма: «Право»

Спеціальність: 081 «Право»

Галузь знань: 08 Право

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Програма атестаційного екзамену першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право за освітньо-професійною програмою Право для студентів денної і заочної форми навчання

Розробники:

Ломжець Юлія Вікторівна – к.політ.н., доцент, зав. кафедрою Морського та господарського права;

Борко Андрій Леонідович – д.ю.н., професор, декан факультету Морського права;

Дубинський Олег Юрійович – д.ю.н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи, економічних, юридичних та соціальних питань НУК;

Ломакіна Олена Анатоліївна – к.ю.н., доцент, зав. кафедрою Адміністративного та конституційного права;

Федоренко Тетяна Миколаївна – к.ю.н., доцент, зав. кафедрою Теорії та історії держави і права.

Проект програми атестаційного екзамену узгоджено з гарантом освітньої програми.

Гарант освітньо-професійної програми Право Ю. В. Ломжець

Проект програми атестаційного екзамену розглянуто на засіданні кафедри Морського та господарського права.

Протокол № 8 від «28» 03 2021 року.

Зав. кафедрою

Морського та господарського права Ю. В. Ломжець

Проект програми атестаційного екзамену розглянуто на засіданні кафедри Теорії та історії держави і права.

Протокол № 8 від «29» 03 2021 року.

Зав. кафедрою

Теорії та історії держави і права Т.М. Федоренко

Проект програми атестаційного екзамену розглянуто Навчально-методичною комісією факультету Морського права.

Протокол № 8 від «29» 03 2021 року.

Голова Науково-методичної комісії

факультету Морського права О. Ю. Дубинський

Проект програми атестаційного екзамену погоджено з навчальним відділом НУК імені адмірала Макарова

Начальник навчального відділу А. В. Лабарткава

Затверджено Навчально-методичною радою НУК імені адмірала Макарова.

Протокол № 4 від «28» 04 2021 року.

Голова НМР НУК Є. І. Трушляков

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
1. Організація проведення атестаційного екзамену	6
2. Критерії оцінювання	9
3. Зміст програми атестаційного екзамену	11

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма атестаційного екзамену першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 Право, спеціальності 081 Право за освітньо-професійною програмою Право для студентів денної і заочної форми навчання складено відповідно до вимог:

- Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 року № 1556-VII;
- «Стандарту вищої освіти України. Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень. Ступінь вищої освіти – бакалавр. Галузь знань – 08 Право. Спеціальність – 081 Право, затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України 12.12.2018 р. № 1379;
- Положення про Організацію освітнього процесу у Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова затвердженого Вченою радою НУК, протокол № 5 від 25.06.2020 р.;
- Положення про порядок створення та організацію роботи Атестаційної комісії у Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова затвердженого Вченою радою НУК, протокол № 8 від 30.08.2019 р.;
- Освітньо-професійної програми підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право затвердженої Вченою радою НУК, протокол № 4 від 30.04.2021 р.

Атестація здобувачів вищої освіти – це встановлення відповідності результатів навчання здобувачів вищої освіти вимогам стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і проводиться у формі атестаційного екзамену. Атестація здійснюється відкрито і публічно.

Атестація здійснюється на підставі оцінювання рівня сформованості загальних та спеціальних (фахових, предметних) компетентностей, а також фактичного досягнення здобувачами вищої освіти програмних результатів навчання передбачених стандартом вищої освіти зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та

освітньо-професійною програмою Право підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право.

1. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

До атестації допускаються здобувачі вищої освіти, які успішно завершили теоретичний курс навчання та виконали всі види практичної підготовки, передбачені навчальним планом.

Атестація здобувачів першого (бакалаврського) рівня здійснюється Атестаційною комісією (далі – АК). Атестаційна комісія створюється щорічно у складі голови та членів комісії і діє протягом календарного року. Кількісний склад АК на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти не може перевищувати 4 осіб та секретаря комісії.

Терміни проведення атестації визначаються навчальними планами підготовки фахівців та графіком навчального процесу.

Функціями та обов'язками Атестаційної комісії є:

- комплексна перевірка й оцінка науково-теоретичної та практичної фахової підготовки студентів-випускників з метою встановлення відповідності їх кваліфікаційного рівня вимогам стандарту вищої освіти, освітньо-професійній програмі підготовки та навчальному плану;
- вирішення питань про присвоєння випускникам ступеня вищої освіти та видачу диплома.

Атестаційна комісія працює за графіком. Графік роботи Атестаційної комісії оприлюднюється не пізніше ніж за місяць до початку її діяльності.

Складання атестаційного екзамену проводиться, як правило, в приміщеннях університету.

Атестаційний екзамен за освітньо-професійною програмою Право підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право проводиться в усній формі.

Білет атестаційного екзамену за спеціальністю 081 Право включає шість питань з освітніх компонент, що визначені освітньо-професійною програмою, по одному питанню з кожної освітньої компоненти.

Для проведення усного атестаційного екзамену, як правило, планується не більше 12 осіб на один день роботи Атестаційної комісії (екзаменаційна

група). Тривалість усного атестаційного екзамену одного студента не повинна перевищувати 30 хвилин.

Інтервал між атестаційними екзаменами у кожній екзаменаційній групі повинен складати не менше п'яти календарних днів.

Документом, що надає дозвіл на допуск студента до складання атестаційного екзамену є подання декана факультету, підписане за поданням завідуючих випускаючих кафедр, яким одночасно затверджується склад екзаменаційних груп з числа студентів, що виконали всі вимоги навчального плану і допускаються до проходження атестації.

Студенти забезпечуються програмою атестаційного екзамену не пізніше ніж за півроку до проведення кваліфікаційної атестації.

Відповідь на всі питання білету атестаційного екзамену є обов'язковою. Незадовільна оцінка з одного з екзаменаційних питань є підставою для виставлення незадовільної оцінки за атестаційний екзамен в цілому.

Підсумкова оцінка атестаційного екзамену визначається як середня з позитивних оцінок за відповідь на кожне питання білету атестаційного екзамену. Рішення Атестаційної комісії про оцінку знань, виявлених при складанні атестаційного екзамену, а також про присвоєння студентам ступеня та видання випускникам дипломів (загального зразка чи з відзнакою) приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь у її засіданні. За однакової кількості голосів голос Голови Атестаційної комісії є вирішальним.

Результати усного атестаційного екзамену оголошуються Головою Атестаційної комісії після завершення його складання екзаменаційною групою в день їх складання.

Студентам, які отримали позитивні оцінки за передбаченими програмою підготовки формами атестації, рішенням Атестаційної комісії присвоюється кваліфікація у відповідності до отриманого ступеня вищої освіти, спеціальності, освітньої програми і видається диплом встановленого зразка.

Якщо відповідь студента на атестаційному екзамені не відповідає вимогам рівня атестації, Атестаційна комісія ухвалює рішення про те, що студент не пройшов атестацію і у протоколі засідання Атестаційної комісії йому проставляється оцінка «незадовільно» (0-59 балів). У разі, якщо студент не з'явився на засідання Атестаційної комісії для складання екзамену, у протоколі зазначається, що він є неатестованим у зв'язку з неявкою. У разі неявки студента на засідання Атестаційної комісії з поважних причин (раптове захворювання студента, нещасний випадок, смерть близьких родичів), підтверджених відповідними документами, і перенесенням, за рішенням голови Атестаційної комісії, атестаційного екзамену на більш пізній термін, графік роботи Атестаційної комісії може бути подовжений.

Студент, який отримав незадовільну оцінку при складанні атестаційного екзамену, відраховується з університету. Йому видається академічна довідка встановленого зразка.

Студенти, які не склали атестаційний екзамен у зв'язку з неявкою без поважних причин або отриманням незадовільної оцінки, мають право на повторну (з наступного навчального року) кваліфікаційну атестацію протягом трьох років після відрахування з ЗВО (згідно затвердженого графіку роботи Атестаційної комісії). Перелік атестаційних екзаменів визначається за навчальним планом, чинним на момент повторної атестації. Повторно складаються тільки ті атестаційні екзамени, з яких була отримана незадовільна оцінка.

2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання результатів складання атестаційного екзамену за освітньо-професійною програмою Право підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право здійснюється у порядку, передбаченому системою контролю знань, прийнятою у НУК ім. адмірала Макарова, за 100-бальною шкалою за кожне запитання екзаменаційного білета з подальшим переведенням отриманої середньозваженої суми у шкалу ECTS. Виконання усіх екзаменаційних завдань з екзамену є обов'язковим.

Довідник з розподілу оцінок /Reference book on ratings	
Оцінка за 100-бальною шкалою університету / Grade according to 100-points scale of University	Оцінка за шкалою ECTS / Grade according to ECTS scale
90-100 (творчий рівень)/(creative level)	A (відмінно)/(excellent)
82-89 (високий рівень)/(high level)	B (дуже добре)/(very good)
74-81 (добрий рівень)/(good level)	C (добре)/(good)
64-73 (середній рівень)/(average level)	D (посередньо)/(average)
60-63 (задовільний рівень)/(satisfactory level)	E (достатньо)/(satisfactory)
35-59 (низький рівень)/(low level)	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)/(unsatisfactory with the possibility to repass the exam)
1-34 (незадовільний рівень)/(unsatisfactory level)	F (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням) / (unsatisfactory with the compulsory repeating of the course)

Оцінка А (відмінно) ставиться за повну, глибоку, логічну відповідь, демонстрацію розуміння нормативного матеріалу та правильне його тлумачення, доказові висновки, правильне використання правової термінології.

Оцінка В (дуже добре) ставиться в разі, коли відповідь відповідає зазначеним вимогам, але викладений матеріал недостатньо систематизований, не продемонстровано стійкі вміння у визначенні понять, в узагальненнях є окремі неточності.

Оцінка С (добре) ставиться в разі, коли відповідь в цілому відповідає зазначеним вимогам, але викладений матеріал не систематизований, не продемонстровано вміння у визначенні понять, в узагальненнях є неточності.

Оцінка D (посередньо) ставиться, коли студент виявляє розуміння основних положень питань, але спостерігається поверховність знань, визначення понять нечітке, недостатні вміння і аргументи, допущені помилки правильного тлумачення правової термінології.

Оцінка Е (достатньо) ставиться, коли студент виявляє розуміння основних положень питань, але спостерігається поверховність знань, невміння визначення понять, недостатні вміння і аргументи, допущені істотні помилки правильного тлумачення правової термінології.

Оцінка FХ (незадовільно з можливістю повторного складання) ставиться, якщо відповідь неправильна і свідчить про незнання основного матеріалу, грубі помилки у визначення понять, розв'язання питань.

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Питання атестаційного екзамєну потребують вивчення певних розділів дисциплін, що входять до складу освітньо-професійної програми Право підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право.

Завдання складені з урахуванням вимог Стандарту вищої освіти України за спеціальністю 081 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та освітніх компонентів освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 081 Право і включають:

- Теорія держави і права,
- Цивільне та сімейне право України,
- Кримінальне право,
- Адміністративне право,
- Морське право,
- Міжнародне право.

Екзаменаційний білет складається з 3 питань, по одному з кожної дисципліни, що виноситься на атестаційний екзамєн.

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Тема №1. Загальна характеристика держави та теорії її виникнення. Поняття, ознаки держави та причини її виникнення. Огляд основних теорій походження держави (теологічна, патріархальна, договірна, марксистська, теорія насильства тощо).

Тема №2. Форма та механізм держави. Структура та елементи форми держави (форма правління, форма державного устрою, політичний режим). Поняття, структура та принципи організації державного апарату.

Тема №3. Держава, право та громадянське суспільство. Місце держави в політичній системі. Поняття, ознаки та структура громадянського суспільства. Взаємодія особи, держави та суспільства.

Тема №4. Правова держава та права людини. Поняття, ознаки та принципи правової держави. Верховенство права, поділ влади. Система прав, свобод та обов'язків людини й громадянина, механізми їх захисту.

Тема №5. Поняття, сутність та принципи права. Ознаки права, його співвідношення з мораллю та іншими соціальними нормами. Основні концепції (теорії) розуміння права (природно-правова, позитивістська, історична тощо).

Тема №6. Норма права та форми (джерела) права. Поняття та структура норми права (гіпотеза, диспозиція, санкція). Класифікація форм (джерел) права (нормативно-правовий акт, правовий прецедент, правовий звичай, нормативний договір).

Тема №7. Система права та систематизація законодавства. Поняття системи права: галузі, інститути та норми права. Співвідношення системи права та системи законодавства. Види систематизації нормативно-правових актів.

Тема №8. Правовідносини та їх елементи. Поняття та види правовідносин. Суб'єкти правовідносин, їх правосуб'єктність. Об'єкти правовідносин та юридичні факти.

Тема №9. Реалізація та тлумачення норм права. Форми реалізації права (виконання, дотримання, використання, застосування). Застосування права як особлива форма владної діяльності. Тлумачення норм права: способи та види за суб'єктами.

Тема №10. Правомірна поведінка, правопорушення та юридична відповідальність. Поняття та види правомірної поведінки. Склад правопорушення (об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона). Поняття, підстави та види юридичної відповідальності

ЦИВІЛЬНЕ ТА СІМЕЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Тема №1. Загальні положення цивільного права та захист цивільних прав. Предмет і метод регулювання. Строки та терміни. Способи захисту та здійснення цивільних прав. Цивільний кодекс України.

Тема №2. Правочини та представництво в цивільному праві. Поняття та види правочинів. Умови дійсності та підстави визнання правочинів недійсними. Інститут представництва та довіреність.

Тема №3. Загальні положення про право власності та речові права. Зміст права власності (володіння, користування, розпорядження). Способи набуття та припинення. Захист права власності.

Тема №4. Право інтелектуальної власності. Об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності. Авторське право та суміжні права. Захист прав на результати творчої діяльності.

Тема №5. Загальні положення про зобов'язання та договір. Поняття зобов'язання та підстави його виникнення. Виконання, забезпечення та припинення зобов'язань. Укладення, зміна та розірвання договору.

Тема №6. Окремі види договірних зобов'язань. Договори про передачу майна у власність (купівля-продаж, дарування) та у користування (оренда/найм). Договори про надання послуг.

Тема №7. Недоговірні (деліктні) зобов'язання з відшкодування шкоди. Загальні підстави відповідальності за завдану майнову та моральну шкоду. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.

Тема №8. Загальні положення спадкового права та спадкування за заповітом. Поняття спадкування, склад та відкриття спадщини. Форма, види та порядок складання заповіту. Спадковий договір.

Тема №9. Спадкування за законом, здійснення та оформлення права на спадщину. Черги спадкоємців за законом. Право на обов'язкову частку. Прийняття спадщини, відмова від неї та видача свідоцтва.

Тема №10. Сімейне право: шлюб, права та обов'язки подружжя, батьків і дітей. Умови укладення та розірвання шлюбу. Особисті немайнові та майнові права подружжя. Аліментні зобов'язання Сімейний кодекс України.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Тема №1. Засади кримінального права та чинність закону. Основні принципи кримінальної відповідальності. Дія кримінального закону в часі, у просторі та за колом осіб. Кримінальний кодекс України.

Тема №2. Підстави кримінальної відповідальності та склад кримінального правопорушення. Поняття кримінальної відповідальності. Склад кримінального правопорушення та його елементи (об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона).

Тема №3. Кримінальне правопорушення: класифікація та стадії. Категорії кримінальних правопорушень (кримінальні проступки та злочини). Стадії вчинення кримінального правопорушення (готування, замах, закінчений злочин).

Тема №4. Співучасть та множинність кримінальних правопорушень. Поняття співучасті та види співучасників. Форми і види множинності (сукупність, повторність, рецидив).

Тема №5. Обставини, що виключають кримінальну протиправність. Необхідна оборона, крайня необхідність, затримання злочинця та інші обставини, що виключають суспільну небезпеку діяння.

Тема №6. Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання. Види звільнення (дійове каяття, примирення, передача на поруки, зміна обстановки). Поняття, мета та види покарань, правила їх призначення.

Тема №7. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи. Умисне вбивство, тілесні ушкодження, а також необережні злочини проти особи.

Тема №8. Кримінальні правопорушення проти власності та господарської діяльності. Крадіжка, грабіж, розбій, шахрайство, вимагання, привласнення та розтрата.

Тема №9. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки та у сфері обігу наркотиків. Бандитизм, терористичний акт, незаконне поводження зі зброєю та наркотичними засобами.

Тема 10. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та правосуддя. Зловживання владою, одержання/пропонування неправомірної вигоди, а також злочини, що перешкоджають відправленню правосуддя.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

Тема №1. Предмет, метод та система адміністративного права. Поняття та ознаки адміністративного права як самостійної галузі. Предмет правового регулювання на сучасному етапі. Особливості адміністративно-правового методу (імперативні та диспозитивні засади). Система адміністративного права (Загальна та Особлива частини) та його джерела (Конституція України, кодекси, закони).

Тема №2. Адміністративно-правові норми та правовідносини. Особливості, структура та класифікація адміністративно-правових норм. Особливості реалізації та дія норм у часі, просторі й за колом осіб. Адміністративно-правові відносини: поняття, ознаки, структура (суб'єкти, об'єкти, зміст). Юридичні факти як підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин.

Тема №3. Суб'єкти адміністративного права. Поняття, види та адміністративна правосуб'єктність громадян України, іноземців та осіб без громадянства. Органи виконавчої влади як ключові суб'єкти (Кабінет Міністрів України, міністерства, місцеві державні адміністрації). Адміністративно-правовий статус органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань та підприємств.

Тема №4. Державна служба та служба в органах місцевого самоврядування. Поняття, принципи та правове регулювання державної служби відповідно до Закону України «Про державну службу». Правовий статус державного службовця (права, обов'язки, обмеження). Порядок вступу, проходження та припинення державної служби. Дисциплінарна та матеріальна відповідальність службовців.

Тема №5. Адміністративні процедури та адміністрування. Поняття та принципи адміністративної процедури за Законом України «Про адміністративну процедуру». Учасники адміністративного провадження та їхні права. Етапи адміністративного провадження: відкриття, розгляд, прийняття та виконання адміністративного акта. Порядок оскарження адміністративних актів в адміністративному порядку.

Тема №6. Форми та методи діяльності публічної адміністрації. Поняття та класифікація форм діяльності публічної адміністрації (правові та неправові). Адміністративний акт як основна правова форма. Методи діяльності публічної адміністрації: переконання, заохочення, примус. Сутність та межі адміністративного розсуду (дискреційні повноваження).

Тема №7. Адміністративний примус та адміністративна відповідальність. Поняття, ознаки та види адміністративного примусу. Адміністративно-запобіжні заходи та заходи адміністративного припинення. Поняття та матеріальні підстави адміністративної відповідальності (склад адміністративного правопорушення). Система та правила накладення адміністративних стягнень за Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП).

Тема №8. Провадження в справах про адміністративні правопорушення. Принципи та завдання провадження. Органи (посадові особи), уповноважені розглядати справи. Заходи забезпечення провадження (затримання, огляд, вилучення речей). Стадії провадження: складання протоколу, розгляд справи, винесення та виконання постанови, порядок її оскарження.

Тема №9. Адміністративна юстиція та адміністративне судочинство. Поняття, мета та завдання адміністративного судочинства згідно з Кодексом адміністративного судочинства України (КАСУ). Предметна, територіальна та інстанційна підсудність адміністративних справ. Склад учасників судового процесу. Стадії судового розгляду адміністративного позову (перша, апеляційна, касаційна інстанції).

Тема №10. Законність і дисципліна у сфері діяльності публічної адміністрації. Поняття забезпечення законності, дисципліни та правопорядку в державному управлінні. Способи забезпечення законності: державний контроль (президентський, парламентський, урядовий, судовий) та адміністративний

нагляд. Роль правоохоронних органів у протидії корупції в системі органів виконавчої влади.

МОРСЬКЕ ПРАВО

Тема №1. Поняття, джерела та суб'єкти морського права. Поняття морського права та його місце в системі правових наук. Співвідношення публічного та приватного морського права. Основні джерела: Конвенція ООН з морського права 1982 року (UNCLOS), міжнародні конвенції (ІМО, МОП) та КТМ України. Суб'єкти морського права та роль Міжнародної морської організації (ІМО).

Тема №2. Правовий режим морських просторів. Правовий статус та режим внутрішніх морських вод, територіального моря та прилеглої зони. Правовий режим виключної економічної зони та континентального шельфу (права прибережної держави та інших держав). Свободи відкритого моря та правовий статус Району міжнародного дна. Міжнародні протоки та канали.

Тема №3. Правовий статус морського судна та його екіпажу. Поняття та класифікація морських суден. Юридичне значення національності судна («прапор судна») та реєстрація суден. Основні суднові документи. Правовий статус капітана судна (його владні, публічні та комерційні повноваження). Склад екіпажу та правове регулювання праці моряків (Конвенція MLC 2006).

Тема №4. Правове регулювання перебування суден у морських портах. Правовий статус морських портів відповідно до Закону України «Про морські порти України». Порядок заходу, перебування та виходу суден із порту. Функції адміністрації морських портів та капітана порту. Контроль держави порту (Port State Control). Лоцманське проведення та служба регулювання руху суден.

Тема №5. Договір морського перевезення вантажу. Поняття, види та форма договору морського перевезення вантажу (трампове та лінійне судноплавство). Коносамент: його функції, реквізити та види. Договір морського чартеру (рейсовий чартер, тайм-чартер, бербоут-чартер) та їх правова специфіка. Права, обов'язки та відповідальність перевізника й вантажовласника.

Тема №6. Договірні відносини у торговельному мореплаванні. Морське буксирування: поняття, види (портове та міжпортове), розподіл відповідальності за шкоду. Морське агентування та морський брокераж. Договір морського страхування: об'єкти страхування, страхові ризики, поняття «randi» (клуби P&I) та страхування суден (H&M).

Тема №7. Безпека мореплавства та охорона морського середовища. Міжнародно-правове забезпечення безпеки на морі (Конвенція SOLAS,

МППЗС-72, STCW). Міжнародно-правовий захист та збереження морського середовища від забруднення суднами (Конвенція MARPOL). Правовий режим майна, що затонуло в морі.

Тема №8. Аварійні події на морі та морські делікти. Зіткнення суден: правила визначення вини та відшкодування збитків. Рятування на морі: обов'язок надання допомоги, критерії та розмір винагороди (Конвенція SALVAGE 1989, принцип «без врятування немає винагороди»). Цивільна відповідальність за шкоду від забруднення нафтою (Конвенція CLC).

Тема №9. Інститут загальної та окремої аварії в морському праві. Поняття та ознаки загальної аварії (навмисність, розумність, пожертвування заради спільної безпеки). Йорк-Антверпенські правила та їх застосування. Порядок оформлення загальної аварії: складання диспаші, роль диспашера. Поняття та правова природа окремої аварії.

Тема №10. Вирішення морських спорів та затримання суден. Обмеження відповідальності за морськими вимогами. Морська застава на судно та привілейовані вимоги. Арешт та затримання суден (Міжнародна конвенція про арешт суден 1999 року, норми КТМУ та ГПК/ЦПК України). Альтернативні способи вирішення спорів: Морська арбітражна комісія (МАК) та Міжнародний трибунал з морського права (ITLOS).

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Тема №1. Поняття, природа та джерела міжнародного права. Поняття, ознаки та функції міжнародного права (МП). Особливості міжнародно-правового регулювання порівняно з внутрішньодержавним. Співвідношення міжнародного та національного права (моністична та дуалістична теорії). Система джерел МП: стаття 38 Статуту Міжнародного Суду ООН. Міжнародний договір та міжнародний звичай. Юридична сила норм *jus cogens*.

Тема №2. Суб'єкти міжнародного права та визнання. Поняття та класифікація суб'єктів МП. Держави як первинні та суверенні суб'єкти. Особливості міжнародно-правосуб'єктності націй і народів, що борються за самовизначення. Міжнародні міжурядові організації як похідні суб'єкти. Міжнародно-правове визнання: теорії (декларативна, конститутивна), види (де-юре, де-факто) та форми. Сучасні аспекти міжнародного правонаступництва.

Тема №3. Основні принципи міжнародного права. Поняття, юридична природа та система основних принципів МП. Аналіз принципів за Декларацією 1970 р. та Заключним актом Наради з безпеки і співробітництва в Європі 1975р. Принцип незастосування сили або загрози силою та винятки з нього (самооборона за ст. 51 Статуту ООН). Принципи суверенної рівності,

територіальної цілісності, невтручання у внутрішні справи та поваги до прав людини.

Тема №4. Право міжнародних договорів (ПМД). Поняття та джерела ПМД (Віденська конвенція 1969 р.). Стадії укладення міжнародних договорів: прийняття тексту, встановлення автентичності, вираження згоди на обов'язковість (ратифікація, затвердження). Інститут застережень до договорів. Тлумачення та дія договорів у часі й просторі (*pacta sunt servanda*). Підстави недійсності, припинення або зупинення дії міжнародних договорів.

Тема №5. Відповідальність у міжнародному праві. Поняття, підстави та суб'єкти міжнародно-правової відповідальності. Статті про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння 2001 р. Види міжнародних правопорушень. Форми політичної (сатисфакція, ресторація, обмеження суверенітету) та матеріальної (реституція, репарація, компенсація) відповідальності. Обставини, що виключають протиправність діяння.

Тема №6. Право міжнародних організацій та безпеки. Поняття та класифікація міжнародних організацій. Організація Об'єднаних Націй (ООН): історія створення, цілі, принципи. Головні органи ООН: Генеральна Асамблея, Рада Безпеки (її особлива роль та право вето), Економічна і Соціальна Рада, Секретаріат. Регіональні організації безпеки (ОБСЄ, Рада Європи, НАТО). Поняття та система міжнародної колективної безпеки (загальнодержавна та регіональна).

Тема №7. Міжнародний захист прав людини. Поняття та формування міжнародного права прав людини. Загальна декларація прав людини 1948 р., Міжнародні пакти 1966 р. Універсальна система захисту прав людини (організаційні та договірні органи в системі ООН). Регіональна система захисту: Європейська конвенція з прав людини 1950 р. Юридичний статус, структура, юрисдикція та порядок розгляду справ у Європейському суді з прав людини (ЄСПЛ).

Тема №8. Територія та правове регулювання морських, повітряних і космічних просторів. Види територій у міжнародному праві: державна територія, території з міжнародним режимом, території зі змішаним режимом. Правові підстави та способи зміни державної території. Державні кордони: встановлення (делімітація, демаркація) та режим. Короткий огляд правового режиму морських просторів (за UNCLOS 1982), повітряного простору та космосу.

Тема №9. Дипломатичне та консульське право. Поняття та джерела дипломатичного і консульського права (Віденські конвенції 1961 та 1963 рр.). Органи зовнішніх зносин: внутрішньодержавні та закордонні. Дипломатичне представництво: структура, функції, порядок призначення (агреман, вірчі грамоти) та припинення місії. Дипломатичні привілеї та імунітети

представництва та його персоналу. Особливості консульських установ, їхні функції та імунітети.

Тема №10. Мирні засоби вирішення спорів та Міжнародне гуманітарне право (МГП). Принцип мирного розв'язання міжнародних спорів. Політичні (дипломатичні) засоби: переговори, добрі послуги, посередництво, слідчі та примирні комісії. Міжнародний юридичний процес: арбітраж та судочинство. Статус та юрисдикція Міжнародного Суду ООН. Міжнародне право в період збройних конфліктів (МГП): Женевські конвенції 1949 р. та Додаткові протоколи до них. Захист жертв війни, обмеження засобів і методів ведення війни. Поняття міжнародного кримінального права та роль Міжнародного кримінального суду (МКС).